

DATE PRELIMINARE PRIVIND CERCETĂRILE DE PERIEGHEZĂ EFECTUATE ÎN PRAJMA SATULUI RĂUȚEL (RAIONUL FĂLEȘTI)

Vitalie Burlacu

Introducere

Primele cercetări periegetice în microzona satului Răuțel au fost întreprinse în anul 1973 de cercetătorul V.I. Marchevici, care a indicat aici două movile¹ și o așezare aparținând culturii Sântana de Mureș-Černjachov² din sec. III-IV d. Hr., notată Răuțel I (Свод 1987, 755-756; Hîncu 2003, 66).

Cercetările au fost reluate în 2007 de către autor, ca urmare fiind identificate alte trei așezări: una aparținând culturii Sântana de Mureș-Černjachov (Răuțel II)³ și două stațiuni mezolitice (Răuțel III și Răuțel IV), care constituie subiectul prezentului articol.

Răuțel III

Stațiunea mezolitică a fost descoperită în anul 2007, atunci de pe suprafața solului fiind adunate mai multe piese de silex, printre care, se număra nuclee, lame, așchii și unelte. Cercetările au continuat în 2008 și 2009, astfel a fost adunată o colecție, care în prezent numără 248 piese de silex și un galet.

Amplasarea geografică și topografică.

Stațiunea Răuțel III este situată pe terasă joasă a malului drept al râulețului Răuțel (fig. 1/1), având suprafața relativ plană, cu lungimea de cca 60 m și lățimea de aproximativ 30 m, la cca 4-5 m de la nivelul apei. Situl se află la 250 m nord-est de localitatea Răuțel, raionul Fălești, la cca 1 km sud-vest de municipiul Bălți și cca 7 km în amonte de la punctul vărsării râulețului în râul Răut. În

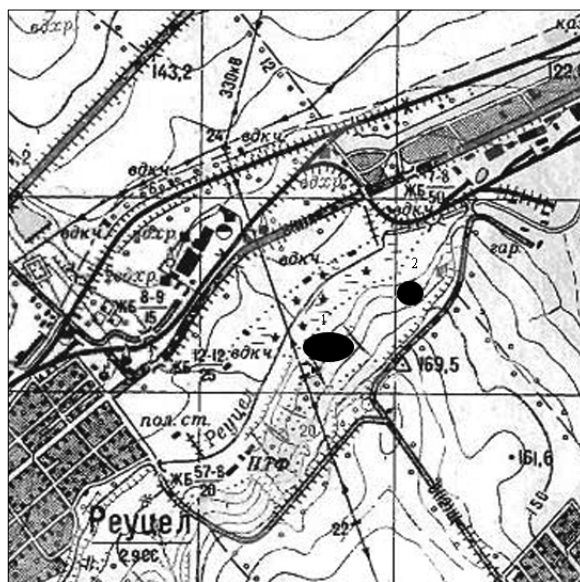

Fig. 1. Amplasarea geografică și topografică a stațiilor mezolitice Răuțel III și IV: 1 - Răuțel III; 2 - Răuțel IV.

partea de sud (cca 40 m) este situat un stâlp din rețeaua de electricitate de înaltă tensiune și la cca 400 m de o fosta fermă de păsări.

Inventarul litic. Colecția de la Răuțel III numără 247 piese de silex și un galet (fig. 3/6) (percutor?). Dintre cele 247 obiecte, nuclee sunt șase, unelte – 17, la care se mai adaugă șase piese cu urme de întrebuințare, lame și fragmente de lame (72 ex.). Într-un număr mare sunt reprezentate deșeurile, obținute ca rezultat al debitajului – așchii informale, cele primare cu cortex, spărturi, bucăți din așchii, care în total numără 146 piese.

Nucleele (fig. 3/1-5) sunt reprezentate de șase piese (2,42% din numărul total de obiecte). Dimensiunea lor variază de la 56×31×24 mm până la 38×29×18 mm. Două nuclee sunt piramidale, unipolare, de pe care se desprindeau lamelele și microlamele. Alte două nuclee sunt prismatice, bipolare, de pe care se obțineau lame informale și așchii de dimensiuni mici. Un nucleu poate fi considerat cvasipiramidal (ori în formă de con

¹Tumulul I este situat în partea de sud-est a localității, în stânga căii ferate, la 200 m est de cimitir. Are o înălțime de 4 m și un diametru de aproximativ 30 m. Tumulul II este situat la extremitatea de sud-vest a satului, lângă biserică. De localnici este numit „Movila de lângă biserică”. Avea o înălțime de 2 m și un diametru de 15 m. Actualmente este nivelat.

²Este situată în partea de sud a satului, pe malul drept al râului Răuțel, la confluența lui cu un râuleț anonim. Suprafață – 200×100 m.

³Este situată în partea de nord-est a localității, pe malul drept al unui râuleț anonim, afluent de stânga al Răuțelului, se întinde pe o suprafață de 250×100 m.

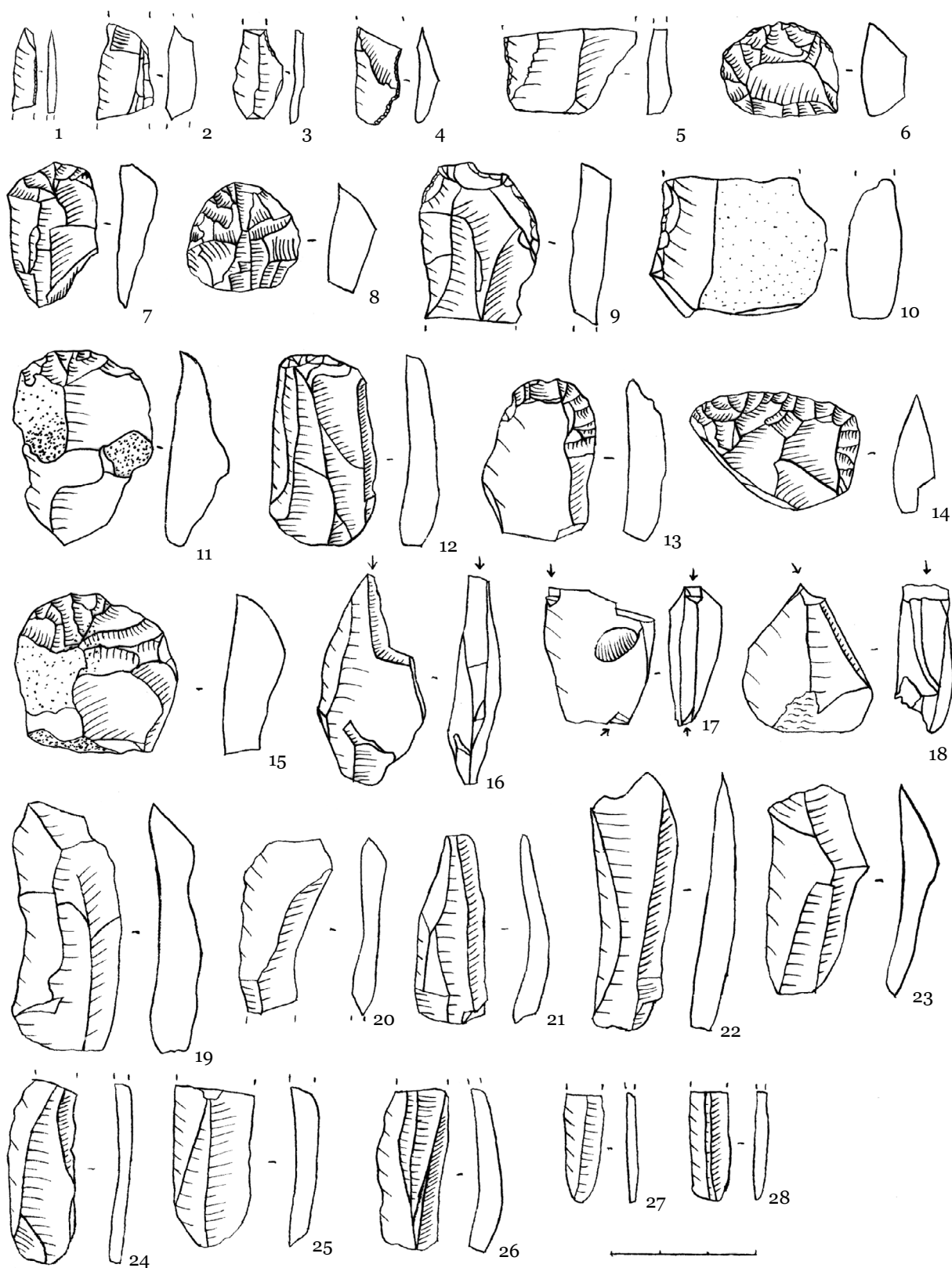

Fig. 2. Răuțel III. Material litic: 1-5 - lame cu retușă; 6-15 - gratoare; 16-18 - burine; 19-28 - lame.

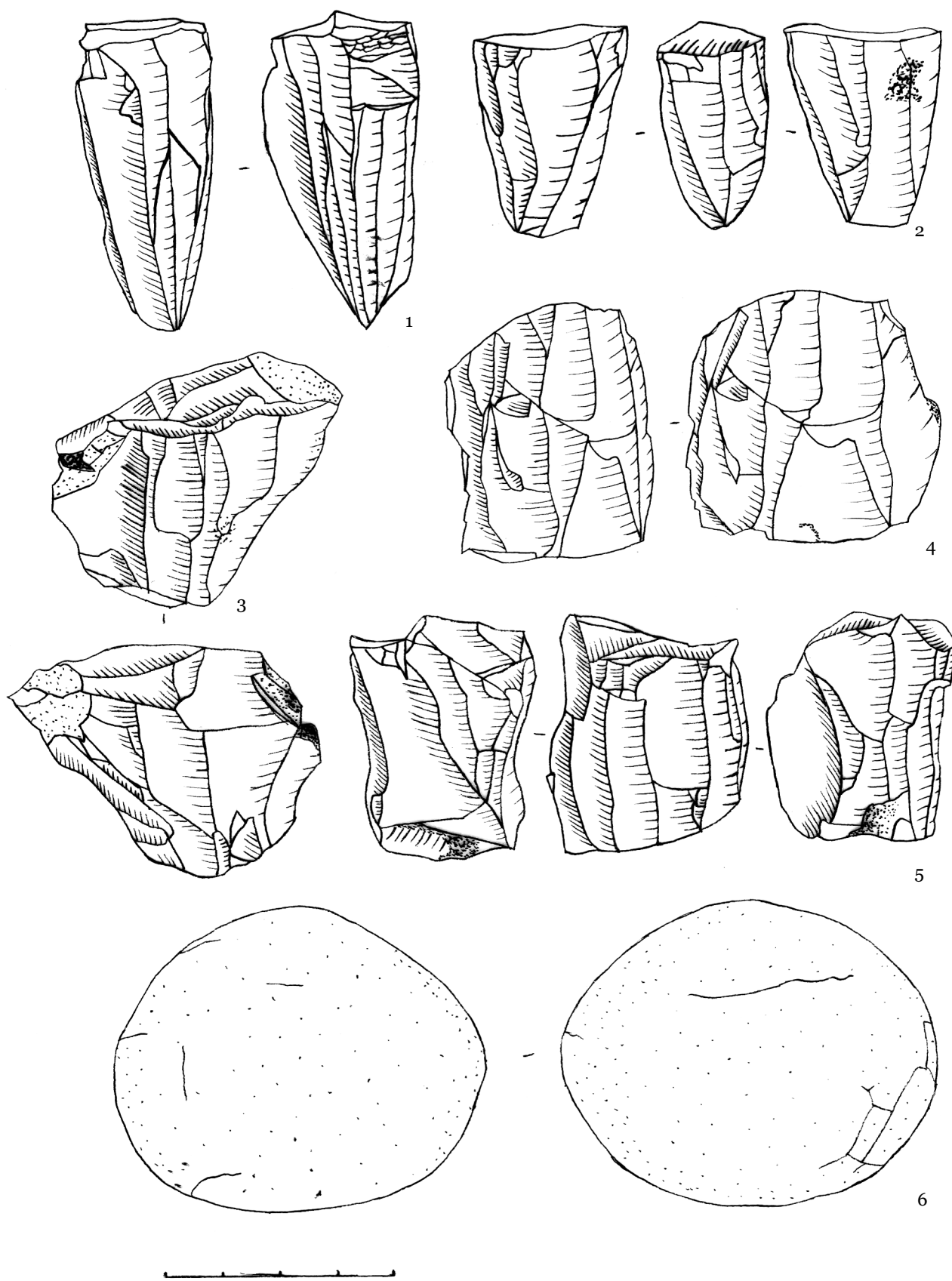

Fig. 3. Răuțel III. Material litic: 1-5 - nuclee; 6 - percutor.

neregulat), având trei taloane de percuție, de pe care se desprindeau lame și așchii scurte. Ultimul reprezintă un fragment de nucleu.

Lame, lamele și microlame (fig. 2/19-20) constituie o grupă de 72 piese (29,15% din numărul total de obiecte). În număr mare (67 ex.) sunt prezente fragmentele de lame. O categorie aparte formează lamele primare cu cortex (10 piese). Destul de numeroase sunt lamelele (ce nu depășesc lățimea de 7-25 mm) – 58 piese, urmate de microlamele (de 0-7 mm) – 11 piese și lamele (ce depășesc lățimea de 25 mm) – 3 piese.

Așchiile, fragmente de așchii, spărturi sunt reprezentate de 146 piese (59,11% din numărul total de piese), acestea sunt scurte, masive. 24 de așchii sunt primare cu cortex, iar 17 au urme de ardere pe suprafață. În colecție mai sunt prezente 15 fragmente informale de spărturi indeterminabile. Domină în colecție așchiile mici (cu dimensiunea între 10-30 mm) cu 115 piese, este urmat de microașchii (cu dimensiunea între 0-10 mm) cu 17 piese și așchii medii (cu dimensiunea între 30-50 mm) cu 14 piese.

Piese cu prelucrare secundară formează o grupă de 17 exemplare (6,90% din numărul total de obiecte), în categoria uneltelor fiind incluse și șase piese (2,42% din numărul lor total), care au urme de prelucrare rudimentară sub formă de retușă accidentală. Numeric predomină gratoarele cu 10 exemplare, urmate de trei lame cu retușe laterale, trei burine și o așchie retușată.

Dintre gratoare (fig. 2/6-15) cele mai numeroase sunt gratoarele arondate, cu patru piese, trei fiind confecționate pe așchii de dimensiuni medii și unul pe așchie mică, care la rândul lor sunt scurte și masive. Două gratoare sunt primare cu cortex. Lamelele retușate ocupă de cele mai dese ori 2/3 din perimetrul semifabricatului. Retușa este abruptă, directă; două au retușă de tip lamelar, dintre care unul pe capăt (în bot).

Gratoare pe lame două piese. Primul are retușă obligă, directă pe extremitatea distală, al doilea gratoar are o retușă obligă, directă pe extremitatea proximală.

Două piese reprezintă gratoare pe lame. Având retușa oblică, directă. Primul are lama retușată pe 1/3 din perimetru, pe când al doilea gratoar are toată lama retușată, două laturi ale sale unindu-se într-un unghi ce putea fi folosit în calitate de stră-

pungător sau scobitoare. De asemenea, în această categorie se include un gratoar pe așchie cu latura stângă retușată și un fragment de gratoar.

Burinele (fig. 2/16-18) – trei piese. Include o unealtă confecționată pe așchie ce se atribuie celor de unghi, și două burine laterale.

Trei piese reprezintă lame (fig. 2/1-2). Au o singură margine retușată abrupt, una este confecționată pe o microlamă. Toate trei piese pot fi clasificate ca lame *à bord abattu*.

Așchie, cu marginea stângă concavă, deținând o retușă abruptă, directă pe toată latura; marginea dreaptă este convexă, în partea distală formând o *encoche*.

În categoria *diverse* sunt incluse cinci piese (fig. 2/3-5), care au urme de prelucrare secundară rudimentară sub formă de retușă accidentală ori *encoche*, mărunț retușate. A șasea unealtă este un burin confecționat pe o așchie cu capătul distal fracturat, care prin desprinderea burinantă a fost modelat în burin simplu diedru.

Răuțel IV

Ca și în cazul stațiunii Răuțel III, stațiunea Răuțel IV a fost descoperită de către autor în anul 2007, ca urmare a cercetărilor de perieghetză efectuate în preajma satului Răuțel. Atunci de pe suprafața solului au fost adunate 16 piese de silex, printre care un nucleu, lame și așchii. Cercetările întreprinse în 2008 și 2009 au îmbogățit colecția, care în prezent numără 171 piese de silex.

Amplasarea geografică și topografică.

Stațiunea Răuțel IV este situată pe terasa înaltă a malului drept al Răuțelului (fig. 1/2), are suprafața relativ plană, cu lungimea de cca 70 m, lățimea de aproximativ 15 m, la cca 20-25 m de la nivelul apei. Se află la 300 m nord-est de satul Răuțel, raionul Fălești, la cca 300 m sud-vest de municipiul Bălți și la cca 6,3 km în amonte de la punctul vărsării râulețului în râul Răut și la 700 m nord-est de stațiunea Răuțel III.

Inventarul litic. Colecția de la Răuțel IV numără 171 piese de silex. Dintre acestea, nuclee sunt două, unelte – 15, lame și fragmente de lame – 26. În număr mare se prezintă deșeurile provenite în urma debitajului (128 ex.) – așchii informale, așchii primare cu cortex, spărturi, bucăți din așchii.

Nucleele (fig. 4/13-14) sunt reprezentate de două piese (1,2% din numărul total de obiecte).

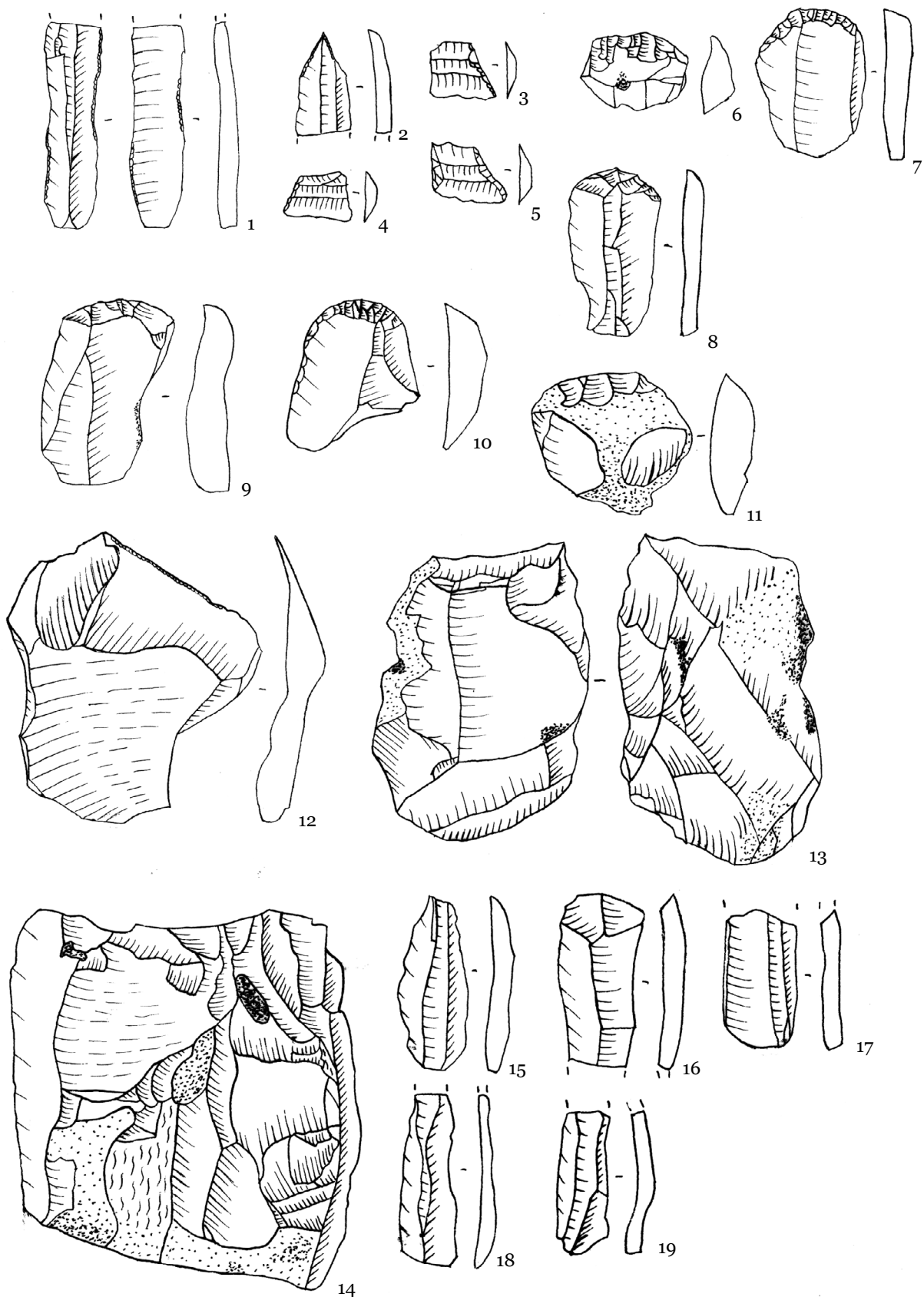

Fig. 4. Răuțel IV. Material litic: 1 - lamă cu retușă; 2 - străpungător; 3-5 - trapețe; 6-11 - gratoare; 12 - așchie cu urme de retușă; 13, 14 - nuclee; 15-19 - lame.

Dimensiunea lor variază de la 81×73×33 mm la 73×47×37 mm. Primul nucleu are forma prismatică aplatizată, unipolară, de pe care se desprindeau lame informe de dimensiuni mari. Al doilea e un nucleu cvasipiramidal (ori în formă de con neregulat), ce are trei taloane de percuție, de pe care se desprindeau așchii scurte și medii. În colecție mai este prezent și un *avivaj*, detașat în procesul de reînnoire a talonului nucleului.

Lamele (fig. 4/15-19) constituie o grupă de 26 piese (15,20% din numărul total de obiecte). În număr mare (23 ex.) sunt prezente fragmentele de lame. O categorie aparte formează lamele primare cu cortex (5 ex.). Lamelele nu depășesc în lățime 7-25 mm, pe când microlamele și lamele lipsesc.

Așchiile, fragmente de așchii, spărturile sunt reprezentate de 128 piese (74,80% din numărul total de obiecte), acestea fiind scurte și masive. Așchiile primare cu cortex numără 34 exemplare, iar 12 așchii au urme de ardere pe suprafață. În colecție mai sunt prezente șapte fragmente informe de spărturi indeterminabile. Domină așchiile mici (cu dimensiunea între 10-30 mm) – 103 piese, urmate de microașchii (cu dimensiunea între 0-10 mm) – patru piese și așchii medii (cu dimensiunea între 30-50 mm) – 19 piese, două așchii având în dimensiune peste 50 mm. În colecție mai este prezent și un *avivaj*, detașat în procesul de reînnoire a talonului nucleului.

Piesele cu prelucrare secundară constituie o grupă de 15 exemplare (8,80% din numărul total de obiecte). Numeric domină gratoarele – șapte piese, urmate de trei trapeze, un străpungător, o lamă, un burin și două așchii, care au urme de prelucrare sub formă de retușă.

Gratoarele (fig. 4/6-11) includ șapte piese. Cele mai numeroase sunt gratoarele arondate, în număr de trei exemplare, două fiind confecționate pe așchii de dimensiuni medii și unul pe o așchie mică. Unul este primar cu cortex. Două au lamele retușate ce ocupă 2/3, iar unul 1/3 din perimetrul semifabricatului. Retușa este abruptă, directă, un gratoar are retușa de tip lamelar și retușa marginală pe partea laterală.

Gratoare pe lame (trei piese). Au retușa abruptă, directă pe extremitatea distală, retușa e lamelară pe capăt (în bot).

Un gratoar unghiiform, cu retușa oblică, directă, ce ocupă 1/4 din perimetrul piesei.

Un burin, confecționat pe o așchie, se atribuie celor de unghi pe spărtură.

Trapeze (fig. 4/3-5) – trei piese. Sunt confecționate din fragmente de lame. Două au ambele capete retușate abrupt, ușor concave. Unul are doar o margine retușată abrupt.

Un străpungător (fig. 4/2). Este confecționat pe o lamelă, cu capătul distal fracturat în vechime, pe când partea proximală a fost retușată mărunț, unealta fiind transformată în vârf de străpungător.

O lamă (fig. 4/1); are partea proximală fracturată în vechime, cu retușa marginală scurtă, alternanță discontinuă.

Așchii – două piese. Prima este o așchie informă, cu urme de prelucrare secundară în formă de retușă accidentală. A doua e o așchie de formă triunghiulară, retușa fiind abruptă pe nicovală (în crucișată), pe marginea dreaptă a uneltei.

Materia primă. În calitate de materie primă pentru confecționarea uneltelor de muncă era utilizat silexul provenite din mici bolovani sau galeți rulați de apele râului de culoare cenușiu-închisă și neagră, în majoritatea cazurilor acoperit de o patină albicioasă, unele piese având chiar un luciu, uneori destul de pronunțat. Putem să afirmăm că oamenii, care au populat aceste locuri, au adus cu sine silexul, cu precădere sub formă unor piese finite sau galeți. Nu putem exclude posibilitatea ca materia primă să fi fost extrasă de pe loc sau dintr-o zonă învecinată (?), cu toate că ieșiri sau dezgoliri de silex nu se cunosc în microzonă.

Cât privește tehnica de debitaj, aceasta era una lamelară, prin desprinderea paralelă a lamelelor și microlamelor de pe nuclee piramidale, prismatice și cvasipiramidale, ce se efectua prin intermediul unui suport sau a unui obiect intermediar. Aceasta permitea obținerea unor microlame, lamele sau chiar a așchiilor de dimensiuni mici, folosite pentru confecționarea trapezelor, străpungătoarelor, microgratoarelor etc.

Industria ambelor colecții este una destul de evoluată, fiindu-i caracteristic un număr mare de gratoare ce constituie până la jumătate din uneltele finite. Sunt prezente și așa tipuri de piese caracteristice pentru mezolitic cum ar fi trapezele, gratoarele unghiiforme, străpungătoarele etc. Cele mai apropiate analogii pentru Răuțel III și Răuțel IV le găsim la Frumușica I și Trifănești I, ambele

aflate pe afluenții râului Răut (Borziac, Burlacu, Vartic 2008, 40-60).

În concluzie, constatăm că până în anul 2007 în microzona satului Răuțel erau cunoscute trei mo-

numente arheologice, la momentul actual numărul acestora a crescut la 6 situri, incluzând doi tumuli, două așezări Sântana de Mureș-Černjachov și două stațiuni mezolitice.

Bibliografie

Borziac, Burlacu, Vartic 2008: I. Borziac, V. Burlacu, I. Vartic, Situri mezolitice din valea râului Căinari, Republica Moldova. Revista Arheologică s.n. nr. 1, vol. IV, 2008, 40-60.

Hîncu 2003: I. Hîncu, Vetre strămoșești din Republica Moldova (Chișinău 2003), 66.

Свод 1987: Свод памятников истории и культуры. Макет (Кишинев 1987), 755-756.

Preliminary data from the archaeological survey carried out near Răuțel village (Fălești District)

Abstract

The paper presents preliminary results of the archaeological survey carried out during 2007-2009 field seasons near Răuțel village, Fălești District. Two assemblages of stone artifacts have been collected, which technical-typologically belong to the Late Mesolithic.

List of illustrations:

Fig. 1. Localization of the Mesolithic sites Răuțel III and IV: 1 - Răuțel III; 2 - Răuțel IV.

Fig. 2. Răuțel III, stone artifacts: 1-5 - retouched plates; 6-15 - scrapers; 16-18 - cutters; 19-28 - plates.

Fig. 3. Răuțel III, stone artifacts: 1-5 - nucleuses; 6 - hammer.

Fig. 4. Răuțel IV, stone artifacts: 1 - retouched plate; 2 - punch; 3-5 - trapezoids; 6-11 - scrapers; 12 - retouched flake; 13, 14 - nucleuses; 15-19 - plates.

Предварительные данные разведочных работ, проведённых вблизи села Рэуцел (Фэлештский район)

Резюме

Вы данной работе представлены предварительные результаты разведочных работ, проведённых автором в 2007-2009 гг. в микрорайоне села Рэуцел Фэлештского района. Там были собраны две коллекции кремнёвых предметов, которые по технико-типологической структуре относятся к позднему мезолиту.

Список иллюстраций:

Рис. 1. Месторасположение мезолитических стоянок Рэуцел III и IV: 1 - Рэуцел III; 2 - Рэуцел IV.

Рис. 2. Рэуцел III. Инвентарь: 1-5 - пластины с ретушью; 6-15 - скребки; 16-18 - резцы; 19-28 - пластины.

Рис. 3. Рэуцел III. Инвентарь: 1-5 - нуклеусы; 6 - отбойник.

Рис. 4. Рэуцел IV. Инвентарь: 1 - пластина с ретушью; 2 - проколка; 3-5 - трапеции; 6-11 - скребки; 12 - отщеп с ретушью; 13, 14 - нуклеусы; 15-19 - пластины.

1.02.2012

Vitalie Burlacu, Centrul de Arheologie al Institutului Patrimoniului Cultural al AȘM, bd. Ștefan cel Mare, nr. 1, MD-2001 Chișinău, Republica Moldova, e-mail: burlacu_vitale@mail.ru

